

Йолкіна Анна Геннадіївна
слухач магістратури юридичного факультету
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Грицай І.О.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ

У сучасному світі людство живе в умовах інформаційного суспільства. Інформація являє собою надважливий ресурс. Питання доступу та володіння нею виходить на перший план. Сьогодні за допомогою інформації може здійснюватися певний вплив на суспільство, а інколи маніпулювання нею призводить до досягнення поставленої мети без втрат людських, матеріальних, політичних, економічних, господарських та інших ресурсів. Саме тому в наш час з'являється та набуває поширення таке явище як інформаційна війна. Воно ніби кидає виклик сучасному суспільству та за допомогою певного механізму дії намагається його винищити, але не тим традиційним шляхом винищення самих людей, а шляхом винищення єдності: винищення єдиної суспільної думки, єдиного розуміння подій, що відбуваються, та взагалі єдиного духу народу.

Саме поняття «інформаційна війна» існувало й використовувалося вже достатньо давно. Вплинути на перебіг конфлікту за допомогою інформації та медіа намагалися ще за часів Першої світової війни. Д. Волкогонов зазначає, що під час Першої світової війни при штабах армій створювалися відповідні відділи й підрозділи, які організовували «війну слів» – агітацію супротивника [1].

У перше термін «інформаційна війна» було згадано в 1985 р. у Китаї. В основу теоретичних підходів китайських спеціалістів у сфері інформаційного протиборства покладено погляди давньокитайського воєнного діяча Сунь-Цзи, який першим узагальнив досвід інформаційного впливу на супротивника [2].

П. Шпиґа та Р. Рудник повідомляють, що нині є 4 підходи до визначення даного поняття:

- перший підхід трактує його як сукупність політико-правових, соціально-економічних, психологічних дій, що передбачають захоплення інформаційного простору, витіснення ворога з інформаційної сфери, знищення його комунікацій, позбавлення засобів передачі повідомлень, а також інші подібні цілі;

- за другим підходом інформаційна війна – це найгостріша форма протистояння в інформаційному просторі, де першочергового значення набувають такі якості взаємодії, як безкомпромісність, висока інтенсивність суперечки та короткотривалість гострого суперництва;

- за третім підходом інформаційна війна інтерпретується як форма забезпечення та ведення військово-силових дій за допомогою найсучасніших

електронних засобів (цифрових випромінювачів, супутникових передавачів та інших аналогічних засобів, які застосовуються для виконання військових завдань);

- четвертий підхід ототожнює інформаційні війни з кібернетичними війнами (протистояння між технічними системами) [3].

Інформаційна війна має безліч форм та методів, кожні з яких мають свої особливості. Так, інформаційна боротьба поділяється на інформаційні війни першого і другого покоління. Інформаційна боротьба першого покоління – це вогневе придушення (у воєнний час) елементів інфраструктури військового та державного управління; ведення радіоелектронної боротьби; одержання розвідувальної інформації шляхом перехоплення й розшифровки інформаційних потоків; здійснення несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів з подальшою їх фальсифікацією чи викраденням; масове подання на інформаційних каналах супротивника чи глобальних мережах дезінформації для впливу на осіб, які приймають рішення; одержання інформації від перехоплення відкритих джерел зв'язку. Інформаційні війни другого покоління передбачають: створення атмосфери бездуховності та аморальності, негативного ставлення до культурної спадщини противника; маніпулювання суспільною свідомістю соціальних груп населення країни з метою створення політичної напруженості та хаосу; дестабілізація політичних відносин між партіями, об'єднаннями й рухами з метою провокації конфліктів, розпалення недовіри, підозрливості, загострення політичної боротьби, провокування репресій проти опозиції і навіть громадянської війни; зниження рівня інформаційного забезпечення органів влади й управління, інспірація помилкових управлінських рішень; дезінформація населення про роботу державних органів, підрив їхнього авторитету, дискредитація органів управління; підрив міжнародного авторитету держави, його співробітництва з іншими країнами; нанесення збитку життєво важливим інтересам держави в політичній, економічній та інших сферах [4].

Більшість науковців виділяють два основних методи ведення інформаційної війни – блокування інформації, тобто відсутність у власника можливості використовувати інформацію для задоволення інформаційної потреби за умови, що її не втрачено та не підроблено, та спотворення процесу обробки інформації – це отримання під час операцій з інформацією, які здійснювалися за допомогою технічних чи програмних засобів, результатів, що не відповідають передбаченим характеристикам даної інформації.

Р. Чирва стверджує, що головне завдання інформаційних воєн полягає в маніпулюванні масами, дезорієнтації та дезінформації громадян, залякуванні супротивника своєю могутністю [3].

Мета інформаційної війни – послабити моральні і матеріальні сили супротивника або конкурента та зміцнити власні. Вона передбачає вжиття заходів пропагандистського впливу на свідомість людини в ідеологічній та емоційній сферах.

Очевидно, що інформаційна війна – складова частина ідеологічної боротьби. Такі війни не призводять безпосередньо до кровопролиття, руйнувань, при їх веденні немає жертв, ніхто не позбавляється їжі, даху над головою. І це породжує легковажне ставлення до них. Тим часом руйнування, яких завдають інформаційні війни в суспільній психології, психології особи, за масштабами і за значенням цілком сумірні зі збройними війнами, а часом і перевищують їх наслідки [2].

Яскравим прикладом ведення пропагандистських кампаній є діяльність ідеолога та пропагандиста фашизму Йозефа Геббельса, який проголосив такі принципи пропаганди:

- пропаганда має бути спланована і вестися з однієї інстанції;
- тільки авторитет може визначити, має бути результат пропаганди істинним чи фальшивим;
- чорна пропаганда використовується, коли біла неможлива або вона не має належного ефекту;
- пропаганда має характеризувати події та людей відмітними фразами чи гаслами;
- для кращого сприйняття пропаганда повинна викликати інтерес в аудиторії і передаватися через привабливе увазі середовище комунікацій [5].

Усі ці складові та їх розуміння допомагають більш чітко усвідомлювати дії, що необхідно здійснювати під час ведення інформаційної війни. А це, в свою чергу, породжує певний алгоритм, що називається спеціальними інформаційними операціями.

Зрештою, про значення самої інформації та інформаційної боротьби на державному та міждержавному рівні свідчать факти створення у багатьох країнах спеціальних служб: у США – Агентства національної безпеки (NSA), у Великобританії – Штаб-квартири урядового зв'язку (NGC), у ФРН – Німецької служби інформаційної безпеки (BSI) та Агентства національної безпеки Бундесверу, у Канаді – Управління безпеки зв'язку (ASC), у Росії – Федерального агентства урядового зв'язку та інформації при президентові РФ (ФАПСИ) [6].

На сьогоднішній день ми можемо побачити, що Україна є активним учасником інформаційних війн різного рівня. Це призводить до певних наслідків, але зазвичай негативного характеру. В науковому просторі багато хто пропонує різні механізми захисту. Г. Сасан, наприклад, вважає, що для захисту інформаційного простору та національної безпеки України необхідним є таке:

- зміна інформаційної політики (як зовнішньої, так і внутрішньої) з доповненням законодавчої та нормативно-правової бази, яка відповідала б нормам міжнародного права;
- здійснення захисту національної інформаційної сфери;
- просування української інформації на територію інших держав, використовуючи при цьому сучасні технології;

- проведення люстрації серед власників українських медіа-ресурсів;
- зменшення впливу олігархів на ЗМІ;
- формування та захист сприятливого образу України за допомогою сучасних технологій;
- створення та підтримка національного бренду, розвиток конкурентоспроможності на міжнародній арені;
- здійснення політики для збереження єдиної української політичної нації, на зближення політичних поглядів населення Сходу та Заходу України;
- контроль іноземних ЗМІ, які акредитовані та функціонують на території України;
- сприяння розвитку вітчизняних інтернет-ресурсів, які просувають інновлення;
- збільшення якості та кількості українського продукту (цікаві телепрограми, друкована продукція тощо);
- здійснення діяльності в інформаційному та віртуальному просторі у національних інтересах нашої держави, поширення позитивної інформації про Україну;
- участь у світових інформаційних процесах;
- організація та проведення розвідувальної діяльності, пов'язаної з проникненням в органи влади інших країн з метою просування наших національних інтересів;
- блокування інтернет-ресурсів, які є загрозовими для інформаційної безпеки держави;
- стимулювання наукових досліджень щодо державної інформаційної політики та безпеки;
- вдосконалення рівня підготовки фахівців у галузі інформаційної безпеки [3].

Отже, інформаційна війна непомітною стрічкою впродовж багатьох років пролягає крізь життя та свідомість суспільства, допомагаючи досягати певних результатів без витрат великої кількості ресурсів. Вона використовує і певні механізми дії, і має свою систему, і форми, і принципи, і методи і все це заради досягнення однієї чітко визначеної мети – зміцнення власних позицій. Але незважаючи на всю потужність даного явища, все одно існує ряд механізмів захисту, а інколи навіть й подолання даної проблеми. Кожного дня з екранів наших телевізорів або гучномовців, в радіоефірах та наших з вами розмовах ми чуємо певну інформацію, сприймаємо її, ділимося нею та обговорюємо. Усе це може бути засобами ведення інформаційних війн, про які ми навіть не здогадуємося, але необхідно свідомо ставитися до виклику, що кидає нам інформаційний світ, та власноруч знаходити засоби протидії йому.

Література

1. Кандратюк М.О. Інформаційна війна та роль мас-медіа в міжнародних конфліктах / Кандратюк М.О. // Вісник Харківської державної академії культури. – 2013. – Ст. 108–114.
2. Горбань Ю.О. Інформаційна війна проти України та засоби її ведення / Горбань

Ю.О. // Інформаційні технології. Вісник НАДУ. – № 1. – 2015. – Ст. 136–141.

3. Сасин Г.В. Інформаційна війна: сутність, засоби реалізації, результати та можливість протидії (на прикладі російської експансії в український простір) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.nadpsu.edu.ua:8080/eldocs/BooksShow4/Grani_2015_3_5.pdf.

4. Малик Я. Й. Інформаційна війна і Україна / Я.Й. Малик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeVr_2015_15_3.pdf.

5. Жуковская Д. Йозеф Геббельс – теоретик СМІ Третього Рейха / Д. Жуковская [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.historicus.ru/joseph_Gebbels_teoretik_SMI_Tretyego_Reiha.

6. Карпенко В.О. Інформаційна політика та безпека / В.О. Карпенко. – К. : Нора-Друк, 2006. – 320 с.

Наливайко Лариса Романівна

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри загальноправових дисциплін
юридичного факультету,
Заслужений юрист України;

Гукалова Катерина Валеріївна

слухач магістратури юридичного факультету
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ЯК СКЛADOVA ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ ДО ЄС

Одним із базових елементів демократії є ефективне конституційно-правове регулювання діяльності політичних партій. У зв'язку із тим, що саме політичні партії забезпечують демократичний розвиток суспільства, дослідження правового поля діяльності політичних партій є актуальним.

Тема фінансування політичних партій стала об'єктом досліджень як іноземних фахівців, зокрема В. фон Тізенгаузена, так і вітчизняних: А. Романюка, Ю. Шведа та ін. Так, В. фон Тізенгаузен основну увагу приділив проблемам нормативно-правового регулювання політичних партій, насамперед у країнах Євросоюзу [2].

Зрозуміло, що українська специфіка цієї проблематики залишилася поза увагою автора. Разом з тим слід звернути увагу на слушне зауваження А. Романюка, на думку якого «питання фінансування політичних партій все ще залишаються найтемнішою плямою у політичній практиці без огляду на країну, про яку йдеться» [3]. Це, зрозуміло, з урахуванням специфіки предмета, але слід зазначити, що не менш важливою залишається наукова недослідженість цієї проблематики. Ю. Шведа, у свою чергу, теж у центр уваги ставить проблеми міжнародної практики [4].

Фундаментальні конституційні засади суспільного ладу в Україні базу-